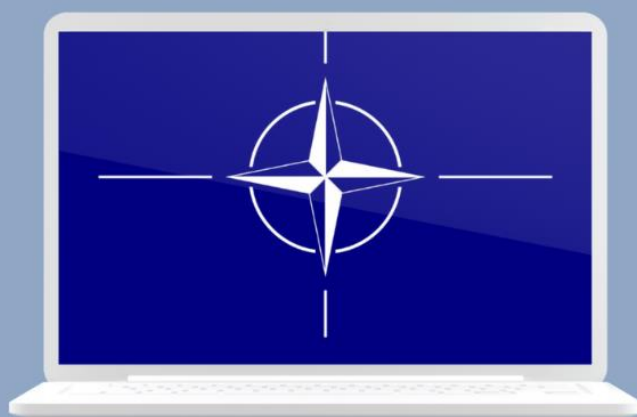

Institutul
European
din România

Consolidarea parteneriatului UE-NATO în combaterea amenințărilor hibride în contextul procesului de adaptare strategică

Oana-Mihaela MOCANU
Ana-Maria Andreea ANGHELESCU

București, septembrie 2022

Consolidarea parteneriatului UE-NATO în combaterea amenințărilor hibride în contextul procesului de adaptare strategică

Oana-Mihaela Mocanu, Ana-Maria Andreea Anghelescu¹

În ultimul deceniu, amenințările hibride au devenit o provocare majoră atât pentru securitatea Uniunii Europene (UE), cât și pentru coeziunea NATO, acestea adoptând în acest sens o serie de instrumente specifice pentru creșterea rezilienței proprii și a statelor membre față de aceste amenințări. Mai mult, pe parcursul ultimului an, atât UE, cât și NATO au parcurs procese de transformare și adaptare strategică, pentru a face față mai bine amenințărilor complexe cu care se confruntă. Busola Strategică a UE, respectiv Conceptul Strategic 2022 al NATO plasează acțiunile celor două organizații în mediul strategic actual, stabilind totodată măsuri concrete de gestionare a amenințărilor și provocărilor în continuă intensificare.

Tacticile hibride presupun utilizarea simultană și complementară a diferite instrumente de putere și influență, atât de natură civilă (politică, economică, financiară, informațională ș.a.), cât și militară. Scopul acțiunilor hibride este acela de a spori influența actorilor statali sau non-statali mai slabi și revizionști, care urmăresc astfel să divizeze și să își discrediteze adversarii pe care nu i-ar putea învinge într-un război clasic.

În contextul de securitate actual, atât UE, cât și NATO au utilizat termenul de amenințări hibride cu referire la campaniile de propagandă Daesh prin care stârneau teama cetățenilor europeni față de refugiați, dar mai ales la acțiunile desfășurate de Federația Rusă în spațiul euro-atlantic, intensificate odată cu anexarea ilegală a Crimeii în februarie 2014.

Abordarea Uniunii Europene și a NATO în combaterea amenințărilor hibride

La nivelul Uniunii Europene, statele membre sunt cele care au competențe principale de contracarare a amenințărilor hibride, concentrându-se pe detectare, prevenire și reacție. Comisia Europeană asigură răspunsul coordonat în cazul unor amenințări la nivel european, în primul rând prin îmbunătățirea gradului de conștientizare prin analiză și evaluare (în cadrul Celulei de fuziune a UE împotriva amenințărilor hibride), reducerea efectelor dezinformării prin comunicare strategică și consolidarea expertizei europene prin Centrul de excelență pentru combaterea amenințărilor hibride.

Răspunsul UE la amenințările hibride vizează mai multe sectoare, cum ar fi: protejarea infrastructurilor critice (rețele de energie, securitatea transporturilor și a lanțurilor de aprovizionare, infrastructuri spațiale), capabilitatea de apărare, sănătatea publică și securitatea alimentară, securitatea cibernetică, combaterea dezinformării, inclusiv în mediul online,

¹ **Oana-Mihaela Mocanu** este director general al Institutului European din România și director al revistei științifice Romanian Journal of European Affairs.

Ana-Maria Andreea Anghelescu este expert în cadrul Serviciului de Studii Europene, Institutul European din România, și cadru didactic asociat la Școala Națională de Studii Politice și Administrative din București.

** Acest material exprimă opinia autoarelor și nu poate fi considerat ca reprezentând o luare de poziție oficială a Institutului European din România.*

asigurarea unor alegeri libere și corecte etc. Orientările generale ale acțiunii europene sunt reflectate în comunicările Comisiei din 2016 pe tema „[Cadrul comun privind contracararea amenințărilor hibride. Un răspuns al Uniunii Europene](#)”, respectiv din 2018 pe tema „[Creșterea rezilienței și consolidarea capacităților necesare pentru a aborda amenințările hibride](#)”. Cele două documente au rolul de a facilita o abordare globală a Uniunii Europene și a statelor membre, printr-o mai bună coordonare a instrumentelor specifice de acțiune și o cooperare mai strânsă cu toți actorii relevanți, inclusiv cu NATO.

Busola Strategică a UE, adoptată în martie 2022, stabilește [măsuri concrete și termene clare](#) de realizare a acestora pentru creșterea capacității de răspuns coordonat a Uniunii la campaniile hibride. Astfel, având în vedere evaluarea situației de securitate, precum și a vulnerabilităților și nevoilor curente, UE și-a propus elaborarea unui set de instrumente pentru contracararea amenințărilor hibride, format atât din instrumente existente, cât și din unele noi vizând prevenirea, cooperarea, stabilitatea, capacitatea restrictivă și de recuperare.

La rândul său, NATO a adoptat în 2015 o strategie privind rolul său în combaterea amenințărilor hibride, la [summitul de la Varșovia](#) fiind menționat explicit faptul că articolul 5 al Tratatului de la Washington poate fi invocat pentru a răspunde la un atac hibrid îndreptat împotriva unui membru al Alianței. NATO se concentrează pe dimensiunea de pregătire, dezvoltându-și capabilitățile de analiză și evaluare a amenințărilor, vulnerabilităților naționale și măsurilor adecvate pentru consolidarea rezilienței pentru a asigura o cât mai bună conștientizare la nivelul decidenților. Domeniile vizate de acțiunile Alianței sunt pregătirea civilă, răspunsul în cazul incidentelor chimice, biologice, radiologice și nucleare (CBRN), protejarea infrastructurilor critice, comunicații strategice, protecția cetățenilor, apărare cibernetică, securitate energetică și contraterorism.

Pe lângă aspectele referitoare la analiză, evaluare, antrenament și exerciții, acțiunile NATO se desfășoară și pe dimensiunea de descurajare, prin dezvoltarea unor instrumente civile și militare pentru prevenirea și răspunsul adecvat la amenințările hibride. Toate aceste elemente se regăsesc și în [Conceptul Strategic adoptat la summitul de la Madrid din iunie 2022](#), NATO angajându-se să continue sprijinul oferit și partenerilor săi pentru combaterea amenințărilor hibride.

Cooperarea UE-NATO în domeniul amenințărilor hibride

În ultimii ani, îndeosebi **începând cu 2016, cooperarea UE-NATO a cunoscut o dinamică accelerată**, respectând principiile definerii precum complementaritatea, evitarea duplicărilor, transparența și autonomia decizională, precum și implicarea deplină a aliaților non-UE. Contracararea amenințărilor hibride reprezintă un domeniu prioritar pe agenda parteneriatului, așa cum reiese din [Declarația comună a conducerii celor două organizații, semnată de secretarul general al NATO, președintele Consiliului European și președintele Comisiei în marja summitului de la Varșovia din 2016](#). În acest sens, NATO și UE se angajează să coopereze pentru creșterea rezilienței prin analiza, prevenirea și identificarea timpurie a amenințărilor, schimbul de informații, inclusiv din domeniile de intelligence, comunicare strategică și răspuns. Operaționalizarea unor proceduri și tactici paralele pentru interacțiunea în

combaterea amenințărilor hibride sunt măsuri pe care cele două organizații le urmăresc în cadrul parteneriatului lor, așa cum reiese și din [Declarația comună UE-NATO din iulie 2018](#).

Pe lângă aceste instrumente, cooperarea UE-NATO se realizează și în cadrul *Centrului european de excelență pentru combaterea amenințărilor hibride*, înființat în 2017 la Helsinki la inițiativa Finlandei. Scopul Centrului este de a sprijini eforturile statelor membre în combaterea amenințărilor hibride prin consolidarea capacităților civile și militare, îmbunătățirea rezilienței statelor și instituțiilor acestora, aprofundarea cooperării NATO-UE în combaterea amenințărilor hibride, punerea în comun a expertizei practicienilor, reprezentanților mediului academic și mediului de afaceri cu statele membre și instituțiile acestora. [România a devenit membră a Centrului de excelență în 2018](#), dată fiind poziționarea sa într-o zonă geostrategică în care aceste tipuri de amenințări sunt răspândite.

[Cel de-al șaptelea raport de progres al cooperării UE-NATO, publicat în iunie 2022](#), prezintă acțiunile concrete desfășurate de cele două organizații pentru îmbunătățirea coordonării și rezilienței spațiului euro-atlantic la amenințările hibride, atât prin dialog politic pentru o mai bună înțelegere și creșterea încrederii între parteneri, cât și prin schimburi la nivel de experți și exerciții în cadrul Celulei de fuziune a UE împotriva amenințărilor hibride și Ramura de analiză hibridă a NATO.

Importanța consolidării parteneriatului UE-NATO este subliniată de Busola strategică a UE, precum și de noul Concept strategic al NATO, care fac referire explicită la **necesitatea aprofundării coordonării în complementaritate** în ceea ce privește combaterea amenințărilor hibride, pentru a contribui la creșterea securității în spațiul euro-atlantic printr-o mai bună pregătire, descurajare și apărare.

Concluzii

Analiza mediilor de securitate ale UE și NATO evidențiază potențarea riscurilor de campanii hibride în vecinătate, atât în zona Balcanilor de Vest, cât și în țările din Parteneriatul Estic, mai ales în contextul agresiunii ilegale și nejustificate a Federației Ruse împotriva Ucrainei. Campaniile de dezinformare, precum și utilizarea altor instrumente civile și militare de influență malignă pentru discreditarea acțiunilor UE și NATO, afectează nu doar capacitatea de acțiune eficientă a celor două organizații, ci mai ales reziliența statală, economică și societală a statelor din vecinătate, crescând astfel riscurile de securitate pentru întregul spațiu euro-atlantic.

Din [perspectiva României](#), **parteneriatul UE-NATO**, mai exact cel în domeniul amenințărilor hibride, **poate spori reziliența la nivelul statelor și societăților din vecinătatea celor două organizații**, contribuind astfel la crearea unui mediu sigur nu numai pentru statele membre, ci și pentru parteneri și pentru cetățenii acestora. Respectarea principiilor de complementaritate și evitarea duplicărilor eforturilor Uniunii Europene și NATO reprezintă pilonii fundamentali care pot asigura succesul acțiunilor celor două organizații în sensul promovării modelului european de dezvoltare, precum și al asigurării securității prin descurajare și apărare colectivă.